

การทำปุ๋ยชีวภาพตำบลหนองคู

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู จังหวัดยโสธร

เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ในตำบลหนองคู ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีรายได้น้อยทั้งยังประสบปัญหาภัยแล้งและศัตรูพืช โรคในพืช ทำให้ผลผลิตไม่ได้ปริมาณและคุณภาพตามที่ต้องการ รวมถึงชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นว่าการเพาะปลูกพืชโดยใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี จะทำให้ได้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพดีกว่าการใช้ปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งการใช้ปุ๋ยเคมี นอกจากจะทำให้ต้นทุนการผลิตสูง และยังก่อให้เกิดปัญหาภาวะมลพิษตามมา ดินเหนียวเกาะตัวกันแน่น ไม่ร่วนซุยเพาะปลูกพืชได้ไม่ดี ในช่วงปี 2541 แกนนำกลุ่มเกษตรกรได้พยายามจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก จึงจำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ กระทั่งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองคูได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น โดยการระดมความเห็นเพื่อกำหนดโครงการพัฒนาตำบลและชุมชนได้เสนอความต้องการจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่จะดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จในวงกว้างต่อไป

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: เมืองยโสธร

จังหวัด: ยโสธร

ประชากร: 5,851 คน

พื้นที่: 18 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

ในปี 2546 อบต.หนองคู จึงได้ส่งเสริม "การทำปุ๋ยชีวภาพตำบลหนองคู" เพื่อริเริ่มที่จะให้ชาวบ้านทำการเกษตรรูปแบบผสมผสาน โดยการนำปุ๋ยหมักชีวภาพเข้ามาใช้ในการทำการเกษตร ซึ่งจะแก้ปัญหาภาวะมลพิษ ผลผลิตตกต่ำ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้าน และยังเป็นส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้เกิดขึ้นจากการบริโภคข้าวและพืชผักปลอดสารพิษ

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. จัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ รับสมัครสมาชิกและระดมเงินทุนจากสมาชิก โดยจำหน่ายหุ้นละ 100 บาท ปัจจุบันมีสมาชิกถือหุ้นประมาณ 115 ราย มีเงินทุนเรือนหุ้นประมาณ 11,500 บาท
2. จัดตั้งโครงการผลิตปุ๋ยชีวภาพ โดยมีส่วนประกอบดังนี้
 - จัดสร้างโรงเรือนสำหรับจัดเก็บวัสดุ 1 หลัง
 - จัดสร้างโรงเรือนสำหรับผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ 2 หลัง
 - ติดตั้งเครื่องอัดปุ๋ยเม็ด จำนวน 1 เครื่อง
3. จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่ม จำนวน 15 คน มีหน้าที่บริหารจัดการโครงการในรูปแบบของสหกรณ์โดยทำงานประสานกับ อบต. ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนโครงการ

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน

1. ปี 2541 ได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการ
 - เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดส่งสมาชิก ไปดูงานการเกษตรที่ จังหวัดฉะเชิงเทรา และอุบลราชธานี โดย
 - ผู้นำชุมชนสนับสนุนเงินทุน จำนวน 3,000 บาท

	• UNDP สนับสนุนงบประมาณจำนวน 20,000 บาท • สมาชิกกลุ่มแรกของกลุ่มสนับสนุนเงินทุนจำนวน 5,000 บาท -เพื่อนำมาจัดซื้อวัตถุดิบและสร้างโรงเรือนหมักปุ๋ยแห่งแรกขึ้น • มูลนิธิหมู่บ้านสนับสนุนเงินทุน ประมาณ 50,000 บาท
	2. ปี 2546 อบต.หนองคูสนับสนุนงบประมาณดังนี้ • งบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนของรัฐบาลปี 2546 จำนวน 742,500 บาท • งบประมาณโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของ อบต. จำนวน 50,000 บาท
การระดมทุน/การระดมทุน	งบประมาณจากการระดมทุนสมาชิกในโครงการ จำนวน 115 ราย หักละ 100 บาท เป็นเงิน 11,500 บาท
อุปกรณ์/เครื่องมือ	1. โรงเรือน 2 หลัง 2. โรงเก็บวัสดุ 1 หลัง 3. เครื่องอัดเม็ดปุ๋ย 1 เครื่อง 4. กระสอบบรรจุปุ๋ย 600-700 กระสอบ/ปี
บุคลากร	1. คณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 15 คน 2. คนงานประจำโรงปุ๋ย จำนวน 7 คน โดยได้รับค่าแรงวันละ 120 บาท

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
มกราคม 2541	มีการเสวนาร่วมกันของกลุ่มชาวบ้านซึ่งเป็นเกษตรกร ถึงปัญหาของการทำการเกษตร ซึ่งผลผลิตตกต่ำลง เกิดปัญหาภาวะมลพิษ รายได้ลดน้อยลง โดยมีแนวคิดที่จะส่งคนไปดูงานเกษตรที่สวนนงนุช จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งทำการเกษตรแบบผสมผสานและนำปุ๋ยหมักชีวภาพมาใช้แทนปุ๋ยเคมี และได้ผลผลิตดี มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผู้อำนวยการเอกชน ประสานขอความช่วยเหลือด้านเงินทุนจาก UNDP จำนวน 20,000 บาท เพื่อนำมาใช้จ่ายในการเดินทางไปศึกษาดูงาน ผู้นำชุมชนร่วมสมทบทุนเป็นจำนวนเงิน 3,000 บาท	ผู้ น า อ ง ค์ ก า ร เอกชน/ผู้นำชุมชน
ต้นกุมภาพันธ์ 2541	รวบรวมรายชื่อสมาชิกกลุ่มโครงการปุ๋ยชีวภาพและดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มจำนวน 15 คน ซึ่งมีตำแหน่งดังนี้ ประธานบริหารกลุ่ม จำนวน 1 คน รองประธานบริหารกลุ่ม จำนวน 1 คน กรรมการกลุ่ม จำนวน 12 คน เหรัญญิก จำนวน 1 คน	ผู้ น า อ ง ค์ ก า ร เอกชน/ผู้นำชุมชน
กุมภาพันธ์ 2541	สมาชิกกลุ่มแรกเดินทางไปอบรมและดูงานเรื่องปุ๋ยชีวภาพที่ค่ายทหาร ร.พัน 6 จังหวัดอุบลราชธานี	ตัวแทนสมาชิกกลุ่ม
เมษายน 2541	รวบรวมสมาชิกกลุ่มแรกเข้าร่วมโครงการได้เพิ่มอีกจำนวน 50 คน สมาชิกกลุ่มแรกร่วมสมทบเงินสนับสนุนเป็นจำนวน 5,000 บาท	คณะกรรมการกลุ่ม
พฤษภาคม 2541	สมาชิกกลุ่มแรกเดินทางไปดูงานเพิ่มเติมที่สวนนงนุชเกษตรอำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	ตัวแทนสมาชิกกลุ่ม
มิถุนายน 2541	มูลนิธิหมู่บ้านร่วมสนับสนุนเงินทุนจำนวน 50,000 บาท เพื่อนำมาจัดซื้อวัตถุดิบและสร้างโรงเรือนหมักปุ๋ยโรงแรกขึ้นบนพื้นที่สาธารณประโยชน์ของตำบล	คณะกรรมการกลุ่ม/มูลนิธิหมู่บ้าน

วันเดือนปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
มิถุนายน 2545	อบต.หนองคูได้จัดเวทีประชาคมขึ้น เพื่อใช้สำรวจความต้องการของชาวบ้านประกอบการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ประจำปี 2546 ชาวบ้านจึงได้เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณสนับสนุนจาก อบต.	อ บ ต ./ คณะกรรมการกลุ่ม
2546	อบต.หนองคู จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการจากงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนปี 2546 ของรัฐบาล จำนวน 742,500 บาท ระดมเงินทุนโดยการจำหน่ายหุ้นให้สมาชิก ซึ่งจำหน่ายในราคาหุ้นละ 100 บาท	อ บ ต ./ คณะกรรมการกลุ่ม
2546	อบต.หนองคู เข้ามีส่วนร่วมเป็นพี่เลี้ยงให้กับโครงการ โดยคอยให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการในรูปแบบของสหกรณ์	อ บ ต ./ คณะกรรมการกลุ่ม
ปลายปี 2545	ดำเนินการก่อสร้างโรงเรือนหมักปุ๋ยชีวภาพโรงที่สอง บนพื้นที่สาธารณประโยชน์ของตำบล และจัดซื้อเครื่องอัดปุ๋ยเม็ด	อ บ ต . / คณะกรรมการกลุ่ม
มีนาคม 2546	อบต.สนับสนุนเงินเพิ่มเติมจำนวน 50,000 บาท จากโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อนำมาจัดซื้อวัตถุดิบและเริ่มดำเนินงานโรงปุ๋ยชีวภาพ	อ บ ต ./ คณะกรรมการกลุ่ม

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ชาวบ้านนิยมใช้ปุ๋ยเคมีมากกว่าปุ๋ยหมักชีวภาพในการทำเกษตรกรรม เนื่องจากเชื่อว่าจะทำให้ได้ผลผลิตสูงกว่า จึงก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษจากการใช้สารเคมี ส่วนชาวบ้านเองมีสุขภาพอนามัยที่ไม่แข็งแรง จากการบริโภคข้าว และพืชผักที่มีสารเคมีตกค้าง
2. ต้นทุนในการทำการเกษตรกรรมของชาวบ้านค่อนข้างสูง จากการใช้ปุ๋ยเคมีซึ่งมีราคาแพง ทำให้รายได้เหลือน้อย

หลังการดำเนินการ

1. ชาวบ้านหันมาให้ความสำคัญกับการใช้ปุ๋ยชีวภาพซึ่งมาจากธรรมชาติมากขึ้น จากเดิมซึ่งกลุ่มมีสมาชิกเริ่มต้นเพียง 50 คน เพิ่มขึ้น เป็น 115 คน ในปี 2546 และทำให้มลภาวะเป็นพิษจากสารเคมีลดลง สภาพดินมีความร่วนซุยขึ้น ส่วนชาวบ้านเองก็มีสุขภาพอนามัยดีขึ้น จากการบริโภคข้าว และพืชผักปลอดสารพิษ
2. ต้นทุนในการผลิตลดลง จากการหันมาใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ ชาวบ้านจึงมีรายได้เพิ่มขึ้น
3. ชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกยังได้รับเงินปันผลจากการดำเนินงานโครงการ โดยได้รับเงินปันผลหุ้นละ 29 บาท
4. สมาชิกและชาวบ้านสามารถซื้อปุ๋ยได้ในราคาต่ำกว่าท้องตลาด กล่าวคือ ปุ๋ยอัดเม็ดราคาขายปลีก กระสอบละ 200 บาท ราคาขายส่งกระสอบละ 180 บาท

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. สมาชิกส่วนหนึ่งไม่มั่นใจคุณภาพของปุ๋ยชีวภาพอย่างแท้จริง ยังคงใช้ปุ๋ยเคมีผสมกับปุ๋ยชีวภาพในการเพาะปลูก	1. เพื่อนสมาชิกที่ได้รับการอบรม และไปดูงานลงไปชี้แจง ทำความเข้าใจ เพื่อชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการไม่ใช้สารเคมีในการเกษตรกรรม ทั้งในแง่ของประโยชน์ด้านต้นทุนการผลิตที่ลดลง และการได้บริโภคข้าว พืช ผักปลอดสารพิษ
2. สมาชิกบางส่วนมุ่งเป้าไปยังจำนวนเงินปันผล ที่ตนจะได้รับมากกว่าที่จะตระหนักถึงประโยชน์ของการใช้ปุ๋ยชีวภาพ จึงไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมปรึกษา	2. ตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มให้มีความชัดเจน
3. ปุ๋ยชีวภาพที่ผลิตขึ้นในระยะแรกของการก่อตั้งกลุ่มอยู่ในรูปของปุ๋ยฝุ่น ซึ่งเวลาหว่านจะเป็นฝุ่นคลุ้ง ไม่ตกลงในดิน ทำให้ปุ๋ยสูญไปโดยไม่คุ้มค่า อีกทั้งคุณภาพปุ๋ยยังไม่ได้มาตรฐานเพียงพอ	3. ส่งสมาชิกไปอบรมและดูงาน และนำมาพัฒนาการผลิตปุ๋ยชีวภาพให้อยู่ในรูปแบบปุ๋ยอัดเม็ด ซึ่งสะดวกในการนำไปใช้ และปัจจุบันยังได้เพิ่มคุณภาพการผลิตโดยการสั่งซื้อฮิวมัสแร่ธาตุเสริม จากเครือข่ายภูมิปัญญาไทยจังหวัดยโสธรมาเป็นส่วนผสมในปุ๋ยอีกด้วย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ความร่วมมือร่วมใจจากชาวบ้าน ความเสียสละและความคิดที่จะพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่มีส่วนกระตุ้นให้เกิดเวทีประชาคมที่ประสบความสำเร็จ
2. การที่อบต.เข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ คอยให้ความช่วยเหลือ ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน (SMEs) ทำให้ชาวบ้านมีความไว้วางใจในโครงการ

บทเรียนที่ได้รับ

การเปลี่ยนแปลงความคิดความเข้าใจของชาวบ้าน ไม่ใช่เรื่องยากเกินกว่าที่จะปฏิบัติได้ สิ่งสำคัญ คือ เวลาและการอุทิศตนของผู้ปฏิบัติงาน

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายเกรียง นิลบุตร
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู
ที่อยู่ : หมู่ 7 ตำบลหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000
โทรศัพท์ : (045) 773-055

ชื่อ-นามสกุล : นางรุ่งทิพย์ จันได
ตำแหน่ง : รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู
ที่อยู่ : หมู่ 7 ตำบลหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000
โทรศัพท์ : (045) 773-055

ชื่อ-นามสกุล : นายอุทัย ไชยศรี
ตำแหน่ง : รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู
ที่อยู่ : หมู่ 7 ตำบลหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000
โทรศัพท์ : (045) 773-055

ชื่อ-นามสกุล : นายดำรงไชย เชื้อบัณฑิต
ตำแหน่ง : ประธานเครือข่ายกลุ่มปุ๋ยชีวภาพ
หน่วยงาน : กลุ่มปุ๋ยชีวภาพตำบลหนองคู
ที่อยู่ : หมู่ 7 ตำบลหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000
โทรศัพท์ : (06) 250-9456

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ.2546

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หมู่ 7 ตำบลหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000
ขนาดพื้นที่	18 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	332,1395.53 บาท (ปีงบประมาณ 2546) 0.965% รายจ่ายงบกลาง 7.27 % เงินเดือนค่าจ้างประจำ 2.09 % ค่าจ้างชั่วคราว 13.12% ค่าตอบแทน 1.2 % ค่าสาธารณูปโภค 3.01% ค่าอุดหนุน 0.86% ค่าครุภัณฑ์ 57.85% ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
งบประมาณรายได้	7,375,728 บาท (ปีงบประมาณ 2546) 1.92 % จัดเก็บเอง 60.17% รัฐจัดเก็บแล้วมอบให้ 0.38% ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และใบอนุญาต 1.37% ทรัพย์สิน 32.1% เงินอุดหนุน 2.86% เบ็ดเตล็ด 0.41% อื่น ๆ
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	6 คน ทั้งหมด 3 คน ข้าราชการ/พนักงานท้องถิ่น 1 คน ลูกจ้างประจำ 2 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	5,851 คน
จำนวนครัวเรือน	1,346 ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยประชากร	20,088 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ดินมีลักษณะเป็นดิน ปนทราย ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา มี การดำรงชีวิตแบบพื้นบ้าน มีความเป็นอยู่แบบ พอมีพอกิน หาเช้ากินค่ำแบบชาวชนบททั่วไป มีการ รวมกลุ่มประกอบอาชีพเสริมช่วงหลังฤดูทำนาโดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การผลิตน้ำผลไม้ การแปรรูป ข้าวเป็นเส้นขนมจีน การทำเครื่องจักสาน การทอผ้า